

ЗВО «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Факультет суспільних наук

Школа журналістики та комунікацій

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Кваліфікація – магістр з медіакомунікацій

На тему:

**«Репрезентація львівських пам'яток в медіа
(цикл авторських матеріалів)»**

Виконав студент 2 курсу

спеціальності

«Медіакомунікації»,

групи SME-20-M,

Вовчаний І. І

Науковий керівник

Титаренко М.О

Рецензент Потятиник Б.В

Львів-2022

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСЕЇСТИКИ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОСТОРИ	9
1.1 Генеза, типологія та особливості художньої есеїстики .	9
1.2. Есеї про міста: автори, стилістичні особливості, медійні рамки	16
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТВОРЕНИХ ЕСЕЇВ. ЕСЕЇСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В МЕДІА	23
2.1 Проєкт «Загартовані часом»: ідея, обрані об'єкти, стратегія написання.	23
2.2 Робота з текстами, аналіз матеріалів, особливості роботи з жанром.....	26
2.3 Розповсюдження інформації про пам'ятки в медійному просторі.....	30
Висновки до розділу 2	32
ВИСНОВКИ	32
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА	36
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Репрезентація об'єктів, котрі несуть історичну цінність є невід'ємною частиною медійного простору. Протягом інформаційної епохи після початку двадцять першого століття українці стають свідками того, як мережу використовують для подачі інформації. Принадним прикладом можуть слугувати саме львівські пам'ятки, оскільки місто називають атмосферним завдяки будівлям, що виділяються не тільки винятковою репрезентабельністю зовні, а також історичним минулим. Читачі можуть отримати інформацію про пам'ятки завдяки художній есеїстиці. В купі з базовими джерелами — архівами, туристичними добірками, есеїстика може допомогти вплинути на думку читача щодо описаних пам'яток. Якщо архіви надають інформацію щодо історичної події, котра зробила пам'ятку особливою, автор есею може навести власні аргументи щодо важливості пам'ятки або подати інформацію про неї таким чином, як це бачить виключно автор. Есеїстика дозволяє у неформальній формі розповісти про об'єкти і залучити ширший сегмент цільової аудиторії. Особливою характеристикою такого матеріалу є легкість сприйняття, розгляд позиції автора і структурована подача. Останній пункт відіграє найважливішу роль, оскільки грамотно побудований есей може позитивним чином вплинути на думку читача. Саме вміння автора поглянути на речі зі свого боку, так, як ніхто на це ще не дивився до тебе, робить есеїстику особливою. Ідея нашого авторського проекту «Загартовані часом» полягає у розгляді пам'ятки крізь призму годинників. Більшість робіт зосереджені на архітектурних деталях, історії, реставрації, туристичному потенціалі тощо. Потенціал авторського проекту передбачає змогу поєднати історію львівських пам'яток, котрі можуть зацікавити українських читачів, а також розглянути пам'ятки через показ годинників, котрі мають репрезентативний потенціал в українських медіа.

Вище вже згадувались користувачі соціальних мереж, котрі залюбки поділяться світлиною пам'ятки і поглянуть на неї з іншого боку. Нині ми

можемо розглянути не особисті сторінки, а тематичні медійні ресурси. Є змога репрезентувати пам'ятки далеко не на одній із них. Пам'ятка не є виключно архітектурним надбанням. Може чудово підійти медіа про місто, історію, спадщину, туризм або місць, які вартувало би відвідати. міждисциплінарність дискурсу. Однак ми не можемо стверджувати, що виключно висока затребуваність пам'яток означає публікацію написаного матеріалу. Важливим є унікальність того, що врешті рещт буде репрезентуватись в пам'ятці і як. Під «що» ми розуміємо саме інформація, котра є унікальної, ніколи не публікувалась раніше. Хорошим прикладом може слугувати розгляд пам'яток крізь легенди. Чи буде сенс репрезентувати пам'ятку крізь одні і ці самі розповіді, якщо про ті самі історії вже давно існує стаття? Тепер перейдемо до «як» і тут прикладом вже можуть слугувати навіть ті самі особисті сторінки в інстаграм, де головним є оригінальність щодо погляду на деталі пам'ятки. Саме поєднуючи ці пункти можна розглянути варіант щодо публікації в медіа і репрезентувати споруди так, щоб ними могли також зацікавитись інші. Це можна добре простежити тим, як прочитується медіа, оскільки є ті, котрі спрямовані виключно на місцеву публіку, однак також зустрічаються оригінальні ресурси, котрі розповсюджуються по всій Україні. Ми не можемо заперечувати, що кожне із міст має свій образ в очах тих, хто ніколи там не жив. Таким чином, пам'ятки можуть бути рушійною силою. Вона сприятиме репрезентації не тільки себе. Також це позитивно вплине на вигляд цілого міста, як території, котра є атмосферною місцевістю із багатьма історичними будівлями. Це створює прагнення жити у Львові і насолоджуватись пам'ятками таким самим чином, як це роблять львів'яни. Тож розвиток медійної сфери обов'язковим чином впливатиме на покращення тематичних медіа, де і будуть репрезентуватись пам'ятки. Створення інформації в медіа також може зацікавити іноземних читачів. Одна із причин полягає у тому, що Історичний центр Львова занесено до списку світової Спадщини ЮНЕСКО. Це вказує на те, наскільки високу значущість має Львів в закордонних умовах.

Пам'ятки можуть не тільки розкрити безмежний потенціал для туристів, а також стати джерелом натхнення. Естетична краса також відіграє високе значення для туристів у медійній сфері. Власне, було згадано про медійні тематичні ресурси, котрі могли би висвітлити пам'ятки, однак не враховувалось також існування закордонних медіа. Вони можуть бути зацікавлені в тому, щоб розкрити секрети львівських пам'яток і зацікавити тих, хто живе за кордоном. Очевидною зацікавленістю ми можемо також спостерігати в плані туризму, коли завдяки гарній репрезентації приїжджають люди і з великим захопленням готові відвідати місця, що були описані в медіа. Однак геть не завжди затребуваність залежить виключно від того, як описана пам'ятка в медіа. Є окремі споруди, котрі історично зазнавали впливу завдяки сусідській країні. Хорошим прикладом може слугувати Костел Єзуїтів, котрий знаходиться в межах історичної спадщини ЮНЕСКО. Ця історична деталь також впливатиме на зацікавленість щодо пам'яток і розглянути їх з іншого боку. Даний розгляд пам'яток відіграє високе значення саме з культурного боку. Репрезентація пам'яток також є репрезентацією Львова. Культурна часточка носіями котрої ми теж є показує наскільки вона велика. Ці пам'ятки дають нам усвідомити Львів як частинку чогось історично надзвичайного. Пам'ятки можуть бути цікавими і частинка культури може бути не тільки як щось, що окультурює або просто важливо знати. Це те, що може бути захоплюючим. Те, що окутане історією, а значить і є частиною нас самих. Разом із втратою пам'яток ми втрачаємо весь шмат історії, котрий можна було б побачити на власні очі, тож ми ніяк не можемо втратити пам'ятки або мовчати про них.

Мета дослідження Метою дослідження є створення циклу авторських есеїв на урбаністичну тематику, зокрема показ львівських пам'яток через тему годинників і часу

Завдання дослідження передбачено виконання наступних завдань.

1. Висвітлити генезу, типологію та особливості художньої есеїстики
2. Розглянути есеї про міста, проаналізувати їх особливості.
3. Описати обрані об'єкти, стратегію їх створення.
4. Розробити цикл авторських есеїв «Загартовані часом» і висвітлити їх у медійному просторі.

Об'єкт дослідження

Урбаністична есеїстика (або художня есеїстика про архітектуру міст)

Предмет дослідження

мовно-стилістичні прийоми, та особливості створення текстів у зображенні міста та об'єктів архітектури в авторській есеїстиці.

Джерельна база

Для того, щоб зрозуміти поняття есеїстики була використана робота Балаклицького М. А. «Есе як художньо-публіцистичний жанр», «Теоретичні аспекти жанру есею» Шебеліста С. «Жанрова форма есе в параметрах художнього» Зацепина К., Епштейн М. На перехресті образу і поняття (есеїзм в культурі нового часу) Задля того, щоб розглянути есеїстику на практиці була звернута увага на есеї Медвідя М. «Мій маленький Париж», Забужко О. «І знов я влізаю в танк...», Андрухович Ю. «Лексикон інтимних міст», Процюк С. «Відкинуті і воскреслі», Кебуладзе В. «Чарунки долі» Задля створення есеїв була звернута увага на такі ресурси як Bazilik Media, Afisha Lviv, Західноукраїнський архітектурний портал, Україна Інкогніта, То є Львів. Серед інших осіб, котрі також вивчали есеїстику можна викоремити Новиков Л. А., Ільяхов М., Саричева Л., Гнатюк О., Шкловський В., а також Іванова Н.

Методологія авторського проекту

Маючи за мету створення власного продукту, що буде репрезентувати пам'ятки в медіа, за основу було взято аналіз опублікованих есеїв відомих авторів, а також аналіз медіа на визначення доцільності публікації матеріалу.

Наукова новизна

В рамках магістерського проекту створення художніх есеїв, формування яких відбувається на основі аналізу історичного і культурного вмісту в медіа.

Практична новизна

Результати роботи можуть стати основою для подальшої репрезентації львівських пам'яток в медіа.

Структура роботи

Робота складається із вступу, першого розділу, який містить у собі два підрозділи, з який у першому ми аналізуємо походження есеїстики, її розвиток і особливості. В другому підрозділі ми розглядаємо роботи есеїстів, аналізуючи особливості їх стилю, а також аналізуємо медіа ресурси, котрі були б доцільні для того, щоб репрезентація пам'яток відбулася саме там. Також були написані висновки до розділу.

Другий розділ містить у собі три підрозділи. З них у першому розглядається авторський проект, де детально описується ідея, обрані об'єкти і стратегія того, як має виглядати готова робота. Другий підрозділ містить у собі аналіз матеріалів, котрі використовувались при створенні есеїв, а також розглянуті особливості створення саме художнього есею. Останній третій підрозділ розглядає медійний простір як місце, де можуть бути репрезентовані пам'ятки, однак крім звичних медіа ресурсів також згадуються платформи, під які інформація про пам'ятки може адаптуватися, а точніше – форма подачі може бути змінена, за рахунок чого і буде змога в тому, щоб врешті залучити більше людей для того, щоб люди визнавали все більше про пам'ятки.

Також були написані висновки до розділу. У них було вказано про результати проектної роботи і підсумки виконаних завдань, що стояли при

виконанні роботи. Мова йде про проектний матеріал, котрий полягає у створенні есеїв для репрезентації в медійному просторі. Він є поданий і представлений в додатках.

РОЗДІЛ 1. АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСЕЇСТИКИ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОСТОРИ

1.1 Генеза, типологія та особливості художньої есеїстики

Поняття «есе» розкривається через латинське слово (*exagium*) що означає «зважувати», «перевіряти», «випробовувати» [1, с 7]. Від нього пішло французьке (*essai*), котре нині застосовується в літературі. Хоч в науковому вжитку часто зустрічається слово «есе». Це поняття ми також можемо зустріти в тлумачному словнику [2] **ЕСЕ́**, *невідм., сер.* Короткі наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються вишуканістю форми. Однак також необхідно поглянути на літературний есей, значення якого можемо побачити в Британському словнику. Есе, аналітична, інтерпретаційна або критична літературна композиція, як правило, набагато коротша, менш систематична і формальна, ніж дисертація, і зазвичай розглядає свій предмет з обмеженої та часто особистої точки зору. [3] Огляд, критична стаття чи есе, написані на належному ідейно-науковому рівні, допоможуть нашому сучасникові розібратися в складних колізіях нинішньої ідеологічної боротьби, ознайомитися з кращими здобутками художньої літератури. однак вживання «есей» набагато краще відтворює оригінальну вимову, а також при відмінюванні зручніший у вжитку. Тож в подальшому будемо використовувати саме цю форму. [4, с. 48] Ми можемо звернути увагу, що на перший погляд, поява есею як самостійного жанру припадає ще на XVI століття. Його появу пов'язують з М. Монтенем. У серії книжок «Проби» він ділився власними думками навіть про те, що могло бути за межами його розуміння. [4, с. 48] Якщо ж говорити про одного із засновників есеїстики, необхідно згадати Ф. Бекона, як автора праці «Essays» (1597) де він звернув увагу на античне коріння жанру есеїстики [4, с. 48] Отож, помилково було б говорити, що есеїстика появилася миттєво. Науковці простежують розвиток основ цього жанру ще із самої давнини. Хорошим прикладом може слугувати

висловлювання відомих осіб античності: Праці Аристотеля, Горація, Квінтіліана, Лонгіна, Фулідіда, Тацита про мистецтво й життя в діалогах, промовах і листах, що можна також визначити нині як критичний есей. Праці Цицерона, Боеція («Втішання філософією»), «Діалоги» Платона, «Сповіді» Августина Аврелія, «Моралії» Плутарха, «Античні декламації» Лукіана, «Листи до Луцилія» як рефлексивне письмо. [5] Листами вони викладали думки про життя, а також мистецтво, що можна сьогодні спів віднести із повноцінним есеєм. Можливо, може виникнути думка, що листи також можна віднести до окремого жанру, однак це не зовсім так. Згідно В.Галичу сортування листів на окремий жанр є геть необов'язковим. Причина полягає в тому, що вони самі по собі є частиною публіцистики, і можуть розвиватися саме в цьому напрямку. [6, с. 481] Повертаючись до есеїстики, важливим буде звернути увагу, що жанр розвивався не тільки в часи античності. Наприклад, сам Юлій Цезар своїми критичними роботами продемонстрував есеїстику раннього

Ренесансу.

[4, с. 48] Це є черговим доказом історичної спадщини жанру і її невичерпного потенціалу в літературному середовищі. При цьому, розвиток можна прослідкувати також і в інших напрямках. Так Е. Райс вказує на есей як те, що може допомогти саме зобразити те, що так хоче показати людина. Згодом, у його роботах есей постає як індивідуальна частина автора, котра більше може ілюструвати особистість людини аніж те, яку інформацію вона прагне донести до аудиторії. Цю саму думку також висвітлює Г'ю Голман, виводячи на передній план не саму описану проблему, а те, як на неї згодом реагує автор, передаючи своє ставлення до цього. На противагу можна розглянути О. Вайнштейна, котрий позиціонує головною метою есею не самопрезентацію, а донесення думки, котра згодом може вплинути на іншого. [7, с. 77–78] Есей як щось, що може допомогти пізнати по новому розглянув англomовний теоретик есеїв Грем Гуд. Він його порівнював з романом, стверджуючи, що у них з есеєм є спільні інтелектуальні умови створення:

зростання буржуазного індивідуалізму, а також появою середнього класу. До цього часу також важливим є зацікавленість приватним життям, що вплинуло на формування есе як жанру, котре дозволяє розкрити публіці власне «Я». Також есеї в сферу літератури були віднесені завдяки Клер Де Обалдіа одразу після Елестера Фаулера. Вона вказувала, що есей має потенціал до того, щоб бути літературним. Есей був поставленим в один ряд поруч з діалогом або біографією. В даному випадку відрізнялась особливість есею, котра наголошувала саме на його характер. Мається на увазі саме індивідуальність автора, котра прочитується в есеї. Саме тут важливим є побачити межу і не перейти до того, щоб розвивати сюжет написаного, перетворюючи есей в окремий роман. [8, с. 336] Хоча поняття есею трактувалось по-іншому не тільки між людьми, а також між народами. Для цього звернемося до Дзуйхіцу (zuihitsu) 随筆, ずいひつ згідно японського словника Takoboto це визначається як: есеї, твори, літературні конспекти [9] хоча найбільшого розголосу жанр здобув саме як японське зображення есеїстичного жанру, котрий Горегляд назвав східним аналогом есею. Його особливості можна було побачити у тому, що люди були схильні записувати свої думки в довільній формі. Суть полягала у тому, що є змога імпровізувати і вільно записувати все те, що тільки спадає на думку. Однак це була далеко не єдина особливість цього жанру. Саме незавершеність робіт зробила цей жанр в Японії визначним. Це чудово передавало японське світосприйняття, а також, при ознайомленні, могло би показати різницю двох культур: нашої і японською у висловленні думок. [7, с. 80] Ми можемо класифікувати як есей велику частину робіт: філософське бачення проблеми, критичний огляд літератури, роздуми про історію, художній, а також художньо-публіцистичний матеріал. Помилково буде розсортовувати все вищеперераховане до одної категорії. Отож, спираючись на поширену американську класифікацію, науковці виокремлюють наступні види. Першим постає формальний есей — має розширений обсяг, серйозну мету, логічну організацію структури, поважність, чітко організовану

експозицію особистих думок та ставлення до специфічних або не персональних тем; — неформальний есей — вважається єдиним суто літературним різновидом, відмінні риси якого виявляються у високому ступені особистісного, де думка автора про предмет обговорення важливіша за сам предмет. За хронологією англо американський неформальний, або літературний, есей поділяють на афористичний, періодичний та особистісний. Афористичний есей притаманний XVI–XVII ст. Спочатку він був дуже коротким, складався із сентенцій і власних нотаток автора до них, згодом Ф.Бекон доповнив його різноманітним цитат й ілюстрацій. У XVI ст. в англійській літературі розвинувся характерний есей — короткий скетч, що описує характер або властивості людини. Періодичний есей коротший за обсягом, але індивідуалістичний, інтелектуальний, часом не цурався сатири й гумору та охоплював ширший спектр тем. Цей жанровий підвид сягнув піку популярності в першій половині XVIII ст. в англійській періодиці, тому що орієнтувався на середній клас, а не тільки на освічену публіку, постійно інтригуючи цим міського читача. Особистісний есей розвинувся на початку XIX ст. разом із романтизмом і новим типом журнальної періодики. Започаткований Ч. Лемом, особистісний есей відрізнявся від попередніх типів інтимним стилем, автобіографічним інтересом, легким гумором і настроєм, вишуканістю та літературним смаком. [4, с. 51–52] Отож, для розгляду під жанрів в есеях, ми можемо взяти роботи Василя Барки. Ми можемо це характеризуються як неформальний есей [10, с 166] При цьому, всі роботи цього жанру, а йдеться про неформальний есей, мають особливість, котра полягає у вільному виборі як теми, так і того, як її висвітлювати. На цьому наголошує польська дослідниця в галузі українознавства. Саме ця характеристика сприяла тому, що есеїстика набула високої популярності в Польщі. [11, Гнатюк] Але разом із цим пропоную поглянути на те, як позиціонує відмінності в есеїстиці Вахтанг Кебуладзе. Він звертає увагу на наукову есеїстику, а точніше те, чим відрізняється науковий есей від

наукового письма. Першою головною відмінністю виступає ритм, оскільки для наукових текстів найбільше притаманна саме науковим текстам, однак для есеїстики це є неможливим. Другим пунктом постає оформлення. На відміну від наукових текстів, науковий есей не може собі дозволити викладати цілком всю інформацію у вступі, оскільки в такому разі буде зовсім не цікаво читати. У наукових роботах чітко виставляються методи дослідження, котрі в есеях уважно приховуються. І однією із найбільших відмінностей, що по-суті об'єднує художню і наукову есеїстику — це свобода викладу слова. В той час, як наукова робота вимагає суворого дотримання наукового стилю, наукова есеїстика може собі дозволити інші варіації того, як подати інформацію, що подається в тексті. Кебуладзе подає це як змогу погратися із відтінками (йдеться скоріш за все, про відтінок слова, котрий може бути застосований в есеїстиці) Саме тому свобода викладу думок досі залишається спільною характеристикою для всіх есеїв. Умовним фактором, що їх всіх об'єднує. Хоч і свобода викладу думок і те, як їх подавати є складовою кожного есею, варто виокремити неформальний жанр про який і буде йти мова надалі. Головною проблемою постає саме грамотна класифікацію, оскільки до нього могли також зарахувати просто естетично написаний варіант якогось коментаря, як приклад. Це призводить до того, що поняття есеїстики розглядають неправильно. На жаль, навіть сьогодні часто вдаються до таких слів як «есей» «опус» «критика» і «стаття» використовуючи їх у єдиному значенні. Однак ХІХ століття вирізнилось зведенням чітких рамок, котрі змогли окреслити поняття есею і того, що у нього вкладається. [12, ст. 17] Це може допомогти при неусвідомлені жанру есеїстики в майбутньому. Тепер, коли рамки окреслені, звернемося ще раз увагу на таку важливу складову як структурований виклад думок. Донесення ідеї можливе виключно у тому випадку, якщо повідомлення, котре закладене в есеї подається поступово. Основою хорошого художнього тексту є впорядкованість. [12, ст. 19] Порядок згодом нанизується на авторське я, котре прослідкуватиметься в есе разом

зі всіма аргументами і позиціями, що представлені в роботі. [12, ст. 20] Ми можемо побачити, як у цих умовах есей малює своєрідний портрет автора. Найкраще щодо цього висловився Монтень. Про свій твір він сказав, що це як книжка, де найголовнішим предметом є саме він. Ця думка повторена в нього багато разів, і ця думка досі залишається необхідною для того, хто займається есеїстикою. [12, с. 21] В есеї автор подає власну думку, рефлексує. Навіть при створенні неформального есею і при великій наявності художніх засобів, у тексті прослідковуються авторські ідеї, що цілком можна назвати частиною автора. При цьому, вони є далеко не єдиною ознакою того есею, яких можна назвати хорошим. До переліку того, що робить есей саме таким варто додати досвід. Завдяки ньому є змога повністю розкрити власне « я » і надати йому тієї гармонійної цілісності, котрої заслуговує авторський есей. Урешті, письменник і літературознавець В. Шкловський подає есей наступним чином: *«Essai — це літературно оброблений та канонізований запис із життєвського та домашнього побуту приватного життя»*. [13, с. 45] Отож, тепер, коли ми маємо приблизне уявлення того, що таке есей, пропоную зануритися глибше, розглянувши саму форму есея. Слова з яких він складається. Сама мова постає лише як система мовленнєвих навичок . Для цього ми можемо прослідкувати відмінності словесної творчості з тою самою музикою або скульптурною творчістю. Матеріал створення є слово, що на відміну від частини скульптури може мати виключно внутрішнє уявлення. Враховуючи те, що кожен має свою уяву, і достатньо одного слова, щоб цілком змінити образ, слово згадувалось як найбільш гнучкий матеріал, котрий може використовуватись у мистецтві. [14] Щоб навести приклад уявимо, просто слово «Книжка» кожен може зобразити її певного кольору, певного розміру. Тепер додаємо прикметника «біла» і книжка, що є у вашій уяві цілком змінить свій вигляд. Це є найпростіший приклад гнучкості слова. При цьому, його особливість полягає не тільки у цьому. Інколи слово може мати декілька значень або зовсім нести у собі прихований сенс, котрий можна зрозуміти не одразу. Для цього можемо

подивитися на паратекстуальні елементи в творчості Забужко. Першим, на що необхідно звернути увагу — це на поняття паратекстуальності. Це сприймається як спеціальна зона, що розташована між текстовою і за межами текстової реальності. Вона використовується саме для того, щоб тим чи іншим чином вплинути на читача. Це означає, що джерелом дослідження для всієї паратекстуальності слугує вся можлива словесність. Оксана Забужко виступає в ролі людини, котра чудово може зобразити паратекстуальність. Для цього варто розглянути «Польові Дослідження» де слово, що ми читаємо може мати свою особливу дефініцію. Так авторка вказує на те, що текст, котрий необхідно буде прочитати може мати наукову складову. Слово ж «польові» дає зрозуміти про те, що це може бути свого роду дослідженням. Слова «сексу» також не є однозначним. Враховується поняття кохання, написання твору в постколоніальній країні, де щось особисте може переплітатись із особистою реакцією людини, а також можлива зміна традиційних ролей в суспільстві. [15] Таким чином, можливо вкладання сенсів у власні слова, однак також можна звернути увагу на форму тих самих речень. Головна відмінність полягає в тому, що при паратекстуальності кожне слово несе у собі поняття для аналізу, коли форма говорить про те, як це саме слово подано. Говорячи про демонстрацію слова, можна подивитися на те, що простіше дотримуватись легкої форми слова. Видаливши слова, котрі набирають все більше граматичних основ, роблячи простих речень складні. Тобто ті, які мають в собі дві і більше граматичні основи. Найпростішим шляхом при створенні тексту було би видалити цю частину, надавши тексту максимально просту форму. [16, с. 195] При цьому, Оксана Забужко показує своїм прикладом, що есеїстика може бути створена не тільки простими реченнями. І навіть не зважаючи на початкову важкість сприйняття, подальша робота сприймається просто. Повторне прочитання дозволить не тільки усвідомити її важливість, а також допомогти зрозуміти чим вона є особливою, оскільки кожна людина може сприймати цю особливість по-своєму.

1.2. Есеї про міста: автори, стилістичні особливості, медійні рамки

Есеїстка є важливою у формуванні культури українського суспільства. З-поміж відомих письменників ми можемо виокремити таких людей як: Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Степан Процюк та інші. У цій роботі буде звернута увага на есеї, де фігурує тема міста. Отож, першим на розгляд було взято есей В'ячеслава Медвідя «Мій маленький Париж» першим, що є важливим — обсяг есею. Незважаючи на те, що його обсяг пів сторінки, автор зосереджує увагу на містах, котрі вирізняються своєю красою. Це ми можемо прослідкувати, якщо прочитаємо перші рядки, у яких розказується про міста, котрі колись наче були прикрашені Богами, при цьому нині вони не отримують тієї пошани, котру могли би отримувати. [17, с. 335] При першому прочитанні складається враження, що автор виділяє західні міста. Він називає їх вічною любов'ю, що означає безмежну зацікавленість щодо західних міст, однак при повторному прочитанні стає зрозуміло, що жителі не західних міст можуть не надавати великого значення місцю, де вони проживали, хоч такі українські місцини вартують того, щоб у них «закохатись» Автор цього есею показує важливість любові до всієї України, а не окремої частини. Читачі мають змогу усвідомити рівнозначну красу кожного куточку рідного краю, не намагаючись оцінити якусь українську територію вище за іншу. Наступний есей «Місто-в-собі» авторки Оксани Забужко розповідає про Київ. Його особливість полягає у погляд на місто крізь внутрішнє самоусвідомлення киянина. Попередній досвід жителя впливатиме на те, як можна бачити місто. Таким чином, культурний фактор стає фундаментом, що створює місто. Оксана Забужко пише про це, згадуючи недостачу того, як репрезентують культуру, оскільки якщо немає культури, то й міста не буде. Тут говориться про асоціативний ряд, при якому з кожним містом має щось впливати при його згадці. І мова йде не тільки про культурні об'єкти, а також культурне уявлення. Наприклад, цитати, котрі можуть асоціюватися з містом. [18, с. 81–82] На перший погляд

вказується виключно Київ в уявленні іноземців. При цьому, українці теж відносяться до вищеописаних слів щодо культурної складової. Якщо іноземці можуть мати поверхневе уявлення щодо української культури, жителі України зобов'язані бути її носіями. Для порівняння, в есеї було наведено наступні приклади, як уявляється місто. Воно показується як спадкоємець Візантії. Також згадується релігійний аспект, говорячи про «центр східного християнства» а також про місто польських костелів. Згодом згадується також історія, котра пройшла по землі. [18, с. 82–83] Київ розглядається також як місто, котре розбудовується швидкими темпами і має глибоку історію. Таким чином, есей зосереджений не тільки на культурному факторі Києва, а також історичному. Письменниця ділиться історіями невідомого старого пана, котрий пам'ятає трупи на вулицях Києва 1933-го. Також вона поділилась ще й своїми. Згадувала те, як 1986-го кияни були у передчутті того, що міста просто не стане після чорнобильського вибуху. [18, с. 84–85] На останній сторінці авторка пише, що можливо через таку велику кількість катастроф в минулому кияни вміють веселитися, звертаючи увагу на приємні дрібниці, котрі можуть зустрітись протягом життя. Надалі розглянемо роботу письменника Юрія Андруховича. Варто звернути увагу, що «Лексикон інтимних міст» охоплює не тільки Львів, однак у цій роботі зосередимося саме на ньому. Дивовижним у погляді Андруховича на місто є вміння побачити Львів з декількох боків. Таким чином, ми можемо побачити «Місто порт» «Місто перехрестя» «Місто-цирк» «Місто-дурисвіт» «Місто-кат» «Місто-жертва» «Місто-патріот» «Місто-дисидент» «Місто-цвинтар» «Місто-симулякр» «Місто-фантазм». [19, с. 253–275] Настільки глибокий поділ дозволяє не тільки заглибитись у рефлексію письменника щодо міста, а також усвідомити його багатогранність, відійшовши від Львова як просто місця з кавою. Для прикладу можна поглянути на «Місто Фантазм» котре звертає увагу про персонажа. Нам достеменно невідомо хто він такий, однак його особливістю полягає пошук Львова всюди, де б він не був. Хорошим прикладом може слугувати місце, де

відбувається трансформація і Високий Замок тепер називається Монбланом. А ось Академічна перетворилась на Лузитанію та Мавританію. [19, с. 253–275]

Надалі ми розглянемо ще один есей. Можемо на нього подивитись задля контрасту із попереднім. Якщо робота Оксани Забужко зосереджувалась на позитивному культурному потенціалі, місто, котре описане Степаном Процюком, сучасним українським письменником, розглядатиметься із більш сумного боку. Мова йде про Урочище Сандармох біля міста Медвеж'єгорська. Воно зображене як місце страти багатьох українців. Сьогодні на площі 10 гектарів урочища виявлено 236 розстрільних ям.[20, с 52] Цей есей демонструє частинку історії тих, хто постраждав від режиму. Ми розглядаємо цю роботу з причини, що вона може нам показати місцевість як територію, де проливалась кров. Цінність есею також полягає у тому, що письменник показав зі свого боку знищення українських людей. Окремо хотілось би звернути увагу на назву есею «Чорний день у червоній країні» Навіть перші слова, котрі можна побачити після заголовку дають інформацію. Говориться про розстріл 1111 осіб, і з-поміж цих людей 287 були відомими українцями. Це дає нам зрозуміти, що частина української інтелігенції теж піддавалась знищенню. Розповідається також, що на цій території загинули такі відомі особи, як Валер'ян Підмогильний, Микола Зеров, Микола Куліш. Ця інформація вказує на цінність писемної спадщини, що збереглась. Хоч і на перший погляд, аналізований есей присвячений письменникам і суспільству, однак також він чудово показує місцевість, де відбуваються розстріли. Ця робота зосереджується не тільки на розстрілах і відомих людях, а те, як згодом будуть бачити місцевість, де відбувались ці вбивства. Як українці про це згодом пам'ятатимуть. [20, с. 54] Далі пропоную розглянути есей Вахтанга Кебуладзе «Прихована топографія міста» автор спирається на роман «Карта і територія», демонструючи новий погляд на місто. Його особливість полягає в тому, що люди відмовляються від звичного розгляду топографічної місцевості. Натомість кожен з них розглядає територію спираючись на свою мистецьку

уяву або ж поєднує місцевість із спогадами, котрі з ним відбулись або з тими думками, що були для нього дуже цінними. Умовно кажучи, це призводить до створення власної топографії. Автор наводить власний приклад, розповідаючи про власні спогади, котрі для нього розкривають Київ. А згадував він гастрономи, котрих нині вже не можна було побачити. При цьому вони збереглися в його пам'яті. Сьогодні є нове покоління, котре також буде споглядати місто по своїм власно-мозговим орієнтирам. [21, с. 21]

Наступний есеї пропоную також розглянути в Кебуладзе «Вічне місто, жертва й імперія» У ній описується позиціонування людей, котрі проживають в місті, а точніше те, як гіперболізовано уявляється Москва в уяві інших. Наприклад, головним показником було те, що Москву порівнюють із Римом або ж святим місцем, після знищення якого можуть бути суцільні негаразди. Хоча в есеї більше розглядається не так місто, як те, яким чином його пов'язують в уяві святого місця. [21, с. 40–41] Отож, можна припустити, що у зв'язку із довгим розвитком жанру, що сягає XVI століття перша думка, котра пов'язує есеї є обов'язково занотований текст на клаптику паперу, однак при розвитку технологій жанр теж може адаптуватися під сучасні реалії. У випадку із есеями це їх демонстрація в медіа. З цього виникає логічне питання: що медіа представляє собою сьогодні?

Спершу пропоную визначити поняття, котре найкращим чином його опише. В даному випадку ми матимемо на увазі канал комунікації, котрий надає інформацію про ту чи іншу подію чи об'єкт, котрий необхідно висвітлити в інформаційному просторі. [22] Сьогодні він цілком забитий медіа на різноманітну тематику. Для прикладу можна перерахувати медіа, котрі першими спадають на думку, як тільки використовується це слово: Збруч, журнал Світ Фентезі, Слух, The Ukrainians, Cultprostir, Хмарочос, Zeitgeist та інші. Кожне медіа має свою тематику, котру і розкриває у своєму інформаційному просторі. Якщо ми говоримо про есеї, котрі стосуються міста і пам'яток, нам необхідно обрати медіа, котрі спеціалізуються на цій тематиці.

Для цього було виокремлено наступні медіа, що матимуть загальну ціль висвітлення для міст або пам'яток. До них входять такі медіа як: Твоє місто, Збруч, Локальна історія, Коридор, Lviv Media, Дзеркало тижня. Задля того, щоб краще зрозуміти медіа, необхідно розглянути кожне з них в індивідуальному плані і вирішити, яке буде найкращим для художніх есеїв, котрі зрештою репрезентуватимуть пам'ятки в інформаційному просторі.

Першим на розгляді стоїть Твоє місто. Воно позиціонується як платформа, котра розповідає про львів'ян, що покращують Львів своїми діями. Вона також сприяє розвитку громади завдяки матеріалам про місто, котре публікується в їхньому інформаційному просторі. Далі ми можемо подивитися на Збруч, котре розглядається як інтернет газета і її особливістю є показ українськомовних матеріалів з періодичних видань минулого. Важливо звернути увагу, що далеко не всі медіа публікують в собі такий вміст, за що цю платформу можна назвати унікальною. Говорячи про історичні події, можна одразу перейти до *Локальна історія*, медіа, що представляє себе як науково дослідницький історичний проект з онлайнною платформою. Наука може бути рушійним чинником, що допоможе платформі бути виокремленими з поміж інших. Говорячи про історію, також важливим є згадати культуру, а *Коридор* є якраз одним з таких онлайн журналів. Важливо звернути увагу, що це медіа також представляється як майданчик для фахової та відповідальної критики. І тепер необхідно згадати *Lviv Media*, котрий є міським журналом. Головне зосередження по інформації у ньому йде на подіях, заходах і бізнесі. Тепер для нас є важливим розглянути різновиди есеїв, котрі можуть бути корисними для вищеперерахованих медіа.

Для зручності ми поділимо есеї на наступні категорії:

- формальний : розширений обсяг, організована експозиція власних думок
- неформальний : думка автора важливіша обговореного предмету
- особистісний. інтимний стиль, автобіографічний інтерес

Кожен з них розділяється на:

- філософський: есей, у якому розкривається філософська проблема
- літературно-критичний: есей, котрий присвячений критиці літератури
- історичний: есей, у якому згадуються або описуються історичні події
- художній: прозовий твір, передаючий особисті враження

Сам есей може подаватися як:

- рефлексія: аналіз описаного явища, роздуми.
- аналітика: можливість аналізу отриманих даних
- розповідь: наведення мовленнєвих висловлювань
- опис: виклад матеріалу про зовнішній або внутрішній стан об'єкта

Таким чином, ми можемо підібрати для кожного медіа есей, котрий пасуватиме їм найбільше. Для цього вийшло наступне поєднання:

- Твоє місто: Неформальна історична аналітика
- Збруч: Формальна історична рефлексія
- Локальна історія: Формальна історична розповідь
- Коридор: неформальний літературо-критичний опис
- Lviv Media: Формальний/Неформальний художній опис

Дане поєднання не виключає всі інші варіації матеріалу, котрий може бути висвітленим у медіа, а лиш дає рекомендації щодо тематичних публікацій, котрі можуть зацікавити читачів. Необхідно звернути увагу, що мова в даному випадку йде не тільки про пам'ятки. Теми, котрі стосуватимуться міста і добре показуватимуть інформацію буде тепло сприйнята читачами і в подальшому сприятиме популяризації не тільки об'єкту, що описується, а також і медіа, що висвітлює інформацію.

Висновки до розділу 1

Отож, розвиток есеїстики можна простежити ще з часів античності. Сьогодні це можна назвати саме як нарис, котрий вирізняється вишуканою формою, однак така оцінка буде досить поверхневою, якщо врахувати те, наскільки розмитим це поняття було до XIX століття, де «есей» «опус»

«критика» і «стаття» перестали рахуватись однаковими. Сьогодні ж есей може бути виокремленим за категоріями, мати свій поділ і послуговуватись різній подачі. Це також можна прослідкувати, якщо подивитись на есей, порівнюючи роботу з науковою, де у першій буде свобода у висловленні власних думок, а також ідей. Сам текст есеїстики ми можемо аналізувати з двох сторін: паратекстуальність і форма, де паратекстуальністю у нас постає приховане значення. Те, що постає за текстовою реальністю, коли форма є безпосередньо те, як ми цю форму показуємо. Частиною форми можуть бути художні засоби або ж форма слів, котра за співзвучністю може сподобатись читачеві. Для прикладу асонанс або ж алітерація. Однак одним із найголовніших чинників, котрий виділяється при написанні есею це структурованість, котра грамотно може бути поєднана із досвідом того, хто пише. Структурованість вказує на те, яким чином думка може бути передана і як у тексті подані факти або особиста позиція, коли досвід є тією частинкою, котра може додати есею гармонійності і цілісності під час створення тексту. Саме досвід дозволяє побачити в есеї слова як інструмент завдяки якому можна розкривати власні думки і грамотним чином доносити ідею до читача. Вміння чітко передати позицію або інформацію про подію робить есей цікавим і можливим для того, щоб він зацікавлював інших. Це можна використати не тільки висвітлюючи власні думки, а також репрезентуючи те, що на думку автора вартує уваги. Це, що інші залюбки будуть читати.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТВОРЕНИХ ЕСЕЇВ. ЕСЕЇСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В МЕДІА

2.1 Проект «Загартовані часом»: ідея, обрані об'єкти, стратегія написання.

Львів можна назвати містом із великим репрезентаційним потенціалом. Мова йде про пам'ятки, котрі несуть собою цінність. Якою вона буде це вже можуть вирішувати люди, котрі працюватимуть з пам'ятками. Для прикладу можемо розглянути історика і архітектора. Коли перший буде розглядати пам'ятку виключно як споруду, історик зверне увагу на цінність будівлі, котра полягає у її минулому. Різний погляд на пам'ятку і створює її унікальність. Якщо точніше — один з факторів, що робить її унікальною. Незважаючи на професію, кожна людина є індивідуальністю і може побачити у споруді те, що не бачила попередня. Саме по цій причині кожен погляд є особливим і одна пам'ятка може розкриватися по різному для кожного, хто її споглядає. Хорошим прикладом можуть бути деталі пам'ятки. На них звертається не менша увага і саме годинник як частина всього цілого привернула її найбільше. Було прийняте рішення, що годинник буде головним в композиції кожного з об'єктів. Самі есеї будуватимуться навколо історичного минулого і минулого самих годинників, котрі є або частиною пам'ятки, або самі поставатимуть як об'єкт, котрий потребує репрезентації. Отож, було прийняте рішення об'єднати есеї в цикл в кількості п'яти штук, котрі називаються «Загартовані часом» ця назва приховує у собі поняття самого годинника, а також історичного минулого, котре і стосується репрезентованих пам'яток. Особливість цих будівель також полягає в тому, що годинник не є єдиним джерелом, крізь яке можна дивитись на споруди. Пам'ятки складаються далеко не з однієї частини. Тут до уваги може бути привернути будь-яка інша деталь. Для прикладу, та сама архітектура. Люди, котрі зацікавлені в медійній сфері можуть поглянути на пам'ятки також зі свого боку. Те, як їх бачать виключно вони, показуючи тим самим безмежний потенціал споруд і того, чим вони загалом можуть здивувати людину. Далі ми звернемо увагу на самі

об'єкти, котрі і описуються в есеях. Тож розглянемо їх більш детально. Як було згадано вище, об'єкти обиралися в залежності від наявності годинника, котрий і є спільним фактором. Саме це мало об'єднати всі п'ять есеїв. При цьому, годинник не обов'язково мав бути саме частиною всієї пам'ятки. Або ж його історія обмежується лиш минулим. Тим, у якому вже нікому з нас не побувати. Про це поговоримо по мірі згадки всіх об'єктів. І почнемо ми з церкви Бернардинів. *(див дод А)* Сьогодні вона для львів'ян є більш відомою як церква святого Андрія. Вона була обрана не тільки через годинник і у прямому значенні легендарні п'ять хвилин, а також через власну історію, котра і розкривається в есеї. Причина такого обрання також стосується Ратуші *(див дод Б)*, однак тут також відіграв фактор популярності. Розташування робить Ратушу більш впізнаваним місцем аніж згадана церква, однак від цього вона не стає гіршою. Якщо ж говорити про об'єкт, котрий можливо найбільшою мірою піддавався сумнівам, то це саме третій. *(див дод В)* Він був обраний через кардинальну відмінність від двох попередніх. Якщо зазвичай годинник був частиною пам'ятки, то цього разу він сам постає як репрезентований об'єкт, і його особливості, котрі описані в есеї не можна уникати. І необхідно звернути увагу на всі подальші відмінності. Четвертим об'єктом постає годинник. *(див дод Г)* І він є сонячним, що відрізняє його від квіткового. Можна зануритися до історії і зрозуміти, що такі використовували в давнині. Його обрання відіграло важливу роль не тільки в історичному значенні, хоча вже навіть цього було б достатньо, щоб показати його особливість. Однак якщо четвертий есей буде зосереджуватись на історичній цінності, останній п'ятий об'єкт — це Галицька брама *(див дод Г)*, і він також матиме нахил саме на історичність. Є багато особливостей через які інформація про Галицьку Брану може бути винятково цікавою. Яким чином пов'язаний годинник Галицької Брама і Ратуші? Яка історія годинника Галицької Брама і які особливості вона мала в часи свого існування. Зі всім цим можна ознайомитися в есеї. Тепер, коли ми маємо загальне уявлення щодо того, які пам'ятки будуть

репрезентовані в медіа, пропоную глибше розглянути те, яка мета стояла при написанні, а також як створення в кінцевому рахунку реалізовувалось. І розпочнемо цей огляд з першого есею (*див дод А*), котрий розкриває нам церкву Бернардинів або ж церкву святого Андрія, якою ми знаємо її сьогодні. Першим і найголовнішим завданням, що стояло перед нами було згадати про легенду п'яти хвилин, котра розповідала нам про те, що трапилось з годинником у цей час. Завдяки легенді, можна перейти до самої історії і розповісти всі деталі, котрі згадані щодо церкви. Особливості об'єкта, у якому кожен бачитиме деталі церкви, котрі вражатимуть. Історична складова також стосується і другого об'єкта — Ратуші (*див дод В*), однак її написання вже розглядається крізь погляд Яворського, котрий в деталях описав все, що відбувалось з годинником від його початку і до самого кінця. Історія, котра торкається не тільки годинника, а також Ратуші, котра пережила чимало. І це в есеях точно згадується, як процес, котрий люди не можуть прослідкувати звичайним поглядом на годинник. За ним ховається набагато глибша історія аніж може здатися на перший погляд. Це саме можна сказати і про третій об'єкт (*див дод В*), хоч як і було згадано, він відрізняється у репрезентації від двох попередніх. Особливість його створення полягала у тому, щоб розкрити загадки історичного минулого, згадавши, що сам творець все ще невідомий. Також важливим було використати особливості квіtkового годинника, з чого і починається есей, розповідаючи про те, як можна орієнтуватися в часі по тому, як виглядає квітка. Чи знали люди про те, що квітка теж може по-своєму показувати час? Ці деталі обов'язково мають зацікавити. Це також можна пов'язати із стратегією щодо опису сонячного годинника (*див дод Г*). Якщо з квіtkовим годинником важливим було згадати про квітки як частину годинника і їх окрему здібність орієнтації по часу, про сонячний годинник треба було згадати як про механізм, який теж використовували, щоб знати котра година. Розуміти особливості орієнтації по часу тощо. Зокрема важливо було згадати про загальну композицію, оскільки сонячний годинник, котрий

зображений є лише частиною композиції і важливими є також картини, котрі розташовані поруч. Увага до деталей також спіткала п'ятий есей (*див дод Г*), оскільки важливим у ньому є не тільки описаний об'єкт, а також цікавим є простежувати те, які особливості спіткали Галицьку Браму і що траплялось зі спорудою в цей час.

2.2 Робота з текстами, аналіз матеріалів, особливості роботи з жанром

Здобуток матеріалу був одним із найважливіших чинників, котрий стосується написання есею. Саме тому необхідно було звернути увагу на матеріал, котрий використовувався для написання есею. Говорячи про перший есей, (*див дод А*) котрий розповідає про хвилини, за основу було взято легенду про п'ять хвилин Ілька Лемка. [23, с. 25, 26, 27] Згодом, описуючи історію церкви і годинника необхідно було також звернути увагу на історичні деталі. [24], [25], [26]. Це допомогло структурувати роботу, надаючи не тільки корисну інформацію, а також використовувати художні елементи задля репрезентації пам'яток. Аналогічна причина була важлива при створенні другого есею — Ратуші (*див дод Б*). Основним джерелом при написанні слугувала робота Францішка Яворського [27] котра розглядала події крізь призму подій, що були ним описані. Одним із найважливіших чинників було передати історію так, як це зробив автор, і при цьому залишити в тексті авторську самобутність, поринаючи в історію. Якщо ж говорити про Матеріали до третього есею (*див дод В*), то вони мали свої відмінності, якщо порівнювати їх із двома попередніми. Квітковий годинник, будучи обплетеним квітами, також розглядав квіти як частину пам'ятки. Саме для цього цікавим було згадати про відношення квіток до часу теж і використане було відповідне джерело, котре могло надати інформацію про квіти. [28] Важливо розуміти, що у подальшому також увага була звернена до центру міської історії [29] через яку розкривалось минуле квіткового годинника і отримана інформація про автора. Деталь, котра описана в есеї і робить цей

годинник відмінним від інших не тільки зовнішнім квітковим виглядом, а також історією. І якщо говорити про годинники, як особливий механізм, то варто згадати ще сонячний (*див дод Г*), інформація про якого була взята з ресурсу мережевої метеорології [30] а також була використана стаття То є Львів [31] таким чином, вийшла чудова інформація про механізм, де висвітлюється не тільки те, як сонячними годинниками користувалися у минулому, а також і те, яку роль відіграє годинник сьогодні і частиною якої композиції він може нам показатися нині. Хоч й історичні деталі дійсно є важкими, оскільки це також можна побачити, якщо переглянути п'ятий есей (*див дод Г*). Його особливість полягала саме в історичному висвітленні інформації [27] і подати її так, щоб зокрема відповісти на питання про те, як там виглядав годинник і яке він має відношення зокрема до Ратуші. Якщо брати до уваги текст есеїв, він буде мати кардинальну відмінність, якщо порівнювати його із статтями, котрі можна зустріти в медіа ресурсах, що присвячені культурі. Ця відмінність полягає у більшому використанні художніх засобів, що зазвичай притаманна художній літературі, а не публіцистичному стилю. Головною важкістю при написанні є втримати рівновагу між художніми засобами, що були використані для тексту і самій згадці по історії, котра безпосередньо враховувалась, коли створювалися есеї. Такий стиль ми теж можемо назвати вільним, коли доходимо до того, що так бавимося із художніми засобами. Однак дана свобода подачі була б неможливою, якби використовувався, наприклад, публіцистичний або науковий стиль письма, де ці методи не могли б працювати так, як вони нині виглядають в есеях. Але при цьому ми маємо звернути увагу на те, що незважаючи на художній стиль, есеїстика також вдається до історичних фактів про пам'ятки. З цього ми можемо зробити висновок, що подана інформація не є вигадкою автора, однак можна сказати, що подається доволі просто, якщо порівнювати із науковим стилем. Тож кожен есей відрізнявся подачею. Сама подача не є чимось, що вирізняє стилі між собою, однак це дає змогу

структурувати роботу і зробити її приємною на прочитання. Для того, щоб навести приклад, ми можемо розглянути перший есей(див дод А), у якому із перших речень йде заглиблення на легенду. Порівнюючи його із другим(див дод В), там історія йде крізь погляд автора, котрий вже детально досліджував репрезентований годинник. Третій же намагається розглянути частину пам'яток (квіток) як невід'ємну складову часу або ж того, як цей час можна показати. (див дод В) Четвертий в свою чергу поринає в минуле, розглядаючи лиш одну річ — сонячний годинник, (див дод Г) а п'ятий показує деталі репрезентованого об'єкта, розкриваючи історію годинника, котра також була пов'язана з Ратушею. (див дод Г) Мабуть, вартує також пов'язати два об'єкта. Ратушу і Галицьку Брану, якщо говорити про історію годинника і як вона в загальному відносилась до історії брами і того, які ще тоді панували часи. Як брану використовували і чим вона була важлива. Есей дає на все це чітку відповідь, поєднуючи художні засоби і історію. Тепер, пропоную зануритись у тексти глибше і розглянути їх з іншого боку. При написанні художнього тексту ми можемо побачити яких деталей було вжито, щоб сам есей в результаті рахувався художнім. І першим ми розглянемо есей про церкву святого Андрія (див дод А). Перше що ми бачимо: початок з риторичного запитання. Згодом, планувалося використати єдинопочаток, однак в результаті вийшла тавтологія (котра дуже сильно прагне бути поданою як єдинопочаток) І на самому початку згадується легенда, котра розповідається без особливих деталей, однак згодом знову можна зустріти риторичне запитання, коли мова йде про годинник, котрий собою зберіг Львів. Під час опису цього механізму ми бачимо порівняння, говорячи про пташиний політ, і тут вже згадується безпосередньо його розташування. І ось втретє риторичне запитання зустрічається, коли опис припиняється і заходить питання про те, чи достатньо буде п'яти хвилин, щоб розглянути кожен деталь. Ну і не можна забувати про «загартований часом» слова, котрі слугують назвою есея і позиціонують себе як метафора. Власне, аналогічний аналіз ми можемо також провести над

другим есеєм (*див дод Б*). Перше, на що необхідно звернути увагу — та сама алегорія, котра показує Ратушу як «*верхівка історичного айсберга*» або ж коли мова йшла про той самий годинник і його було названо «злочасним механізмом». Стосовно нього, при праці над годинником також було сказано, що над ним «*чаклували*» і це вже метафора так само, як і «*увінчали годинником*». Завершується ж есей риторичним запитанням «*Бо яка ж Ратуша без годинника*» і тут риторичних запитань вже було менше, якщо порівнювати його з першим есеєм. Хоч найкраще порівнювати саме третій. (*див дод В*) Якщо історія про Ратушу закінчувалась риторичним запитанням, то третій есей ним починається. І питання це стосувалося шкільних уроків ботаніки. Також була використана метафора щодо «*квітучого враження*» «*дарувати кольори*» і «*вигулькують*» історичні загадки, годинник що розквітає щовесни. При цьому, акцент був зроблений саме на історичній деталі квіткового годинника, а якщо точніше — на його авторів, що й робить його загадковим.

Тепер поговоримо про четвертий есей, котрий починається із риторичного запитання. Хоча краще звернути увагу на саму назву, де простежується алітерація. а вже потім на риторичне запитання. Зроблено це було спеціально задля загального приємного звучання. Також можемо бачити слово «*розтане*» котре теж є метафорою, як і *щоденний біг тіні*. А ось *всевладний час* це вже у нас алегорія. І важливо пам'ятати про те, що сонячний годинник (*див дод Г*) на відміну від квіткового є частиною загальної композиції, котру сьогодні можуть побачити всі львів'яни.

У п'ятому есеї ми теж зустрічаємо різні художні засоби: (*див дод Г*) *Кам'яниці стоять впритул одна до одної, немов зернята в кукурудзяному качані* також згадується «*оспіваний аромат львівської кави*» або ж говориться про «*зліт в історії*» «*реанімувати головний міський годинник*». Хоча всі ці художні засоби є лише частиною того, щоб показати історичні події, котрі врешті розгорталися навколо Галицької Брами і які були її особливості, якщо брати період її існування.

2.3 Розповсюдження інформації про пам'ятки в медійному просторі

Вище було розглянуті медіа, де можуть бути розміщені есеї, котрі згодом слугуватимуть репрезентацією пам'яток. Однак помилково буде сказати, що інформація про пам'ятки може бути розповсюджена виключно у звичайних медіа. Тих, де людина сприймає інформацію виключно текстово. Є змога того, що ми можемо вийти також за ці рамки і бачити пам'ятки там, де на перший погляд їх репрезентація здавалася би неможливою. Хорошим прикладом може слугувати Тік Ток як соціальна мережа. Її було обрано, оскільки саме вона охоплює молодшу аудиторію (від 13 до 18 років) а цей віковий сегмент складає 50% від 500 мільйонів користувачів, котрі завантажують додаток щомісяця і сам додаток позиціонується платформою для розваг та відпочинку [32] Однак сьогодні її не варто називати виключно розважальною, оскільки зустрічається багато акаунтів, котрі створюють відео не з метою розважити, а надати корисну інформацію або зацікавити у чомусь. І тут мова буде стосуватися не однієї конкретної сфери. Кожен буде створювати вміст про те, у чому найкраще розбирається або те, що найбільше може дати іншим. Станом на початок 2022-го року можна побачити такі англомовні акаунти як @science.is.magik де показуються чудеса, що мають наукове підґрунтя. Можна звернути увагу на @tatyanaaboutart Тік Ток, котрий зосереджений на мистецтві або ж @mathwithmichael де розглядається математика. З цього ми можемо зробити висновок, що Тік Ток є далеко не розважальною, а якщо точніше — не тільки розважальною платформою і важливим є адаптування інформації під платформу у якій надається інформація. Для цього хорошою паралеллю може слугувати YouTube, котрий дозволяє створювати відео, що триватимуть годину або й більше. На даний момент, найдовше відео, що зустрічалося на платформі: десять годин. Тік Ток поки цього дозволити не може, хоча йому і не треба, оскільки його особливість полягає саме в коротких відео. Завдяки цьому ми можемо зробити висновок щодо винятковості цієї мережі, котра полягає у максимальній інформативності за мінімальний час. В окремих

випадках відео можуть розбиватися на частини, викладаючи одну інформацію в декількох відео, однак зазвичай платформа надає відео у формі рекомендації і отримати другу частину інформативного відео не знаючи про першу може бути дещо дивно і незручно. Саме по цій причині інформацію намагаються помістити в одне, не розділяючи його. Хоча сюди не відноситься рубрика через хештеги, котра може допомогти знайти необхідну інформацію. І саме тут вартує згадати про можливість репрезентації пам'ятки через Tik Tok. Інформацію про них також можна розмістити на платформі, розповівши про всі особливості, котрі є в есеях. Не виключається також можливість виставлення картинки, де буде показаний текст. Якщо опиратися виключно на технічну частину, це можливо зробити, однак відеоплатформа не передбачає собою текстовий формат і немає гарантії, що таке текстове відео будуть дивитись або якщо точніше сказати — читати. Корисним в такій ситуації може бути виключно розповідний формат, де людина поділиться інформацією про те, що було описаним в есеях, якщо необхідним є поділитися саме ними. Таким чином, буде набиратися зацікавлена аудиторія і пам'ятки й надалі будуть популяризуватися в інформаційному просторі. Перш за все, нам необхідно зрозуміти поняття флешмобу, котре ми застосовуємо, коли говоримо про репрезентацію пам'яток. Воно не вимагає ні в якому разі фізичну присутність, як це уявляють зустріч людей по інтересах.. Натомість, флешмоб сприятиме тому, щоб про пам'ятки взнало якомога більше людей, і це цілком можна реалізувати в інтернет просторі. Наприклад, людей зацікавила пам'ятка, котра розташована у Львові. Цілком нормальною практикою може бути створити хештег, ставлячи який кожен бажаючий може написати про неї все, що рахує за потрібне. Як згадувалось на самому початку, дві особи можуть геть по різному бачити одну пам'ятку. Таким чином, опис однієї споруди матиме кардинальні відмінності і кожна наступна людина розкриє пам'ятку з того боку, з якого попередній міг її просто не бачити. Це значним чином може

допомогти їй у майбутньому і показати наскільки вона є хорошою і класною, що лиш поширить репрезентаційний потенціал.

Висновки до розділу 2

Отож, в рамках проекту «Загартовані часом» були створені есеї, основою яких був годинник, котрий фігурував у кожній із пам'яток. Протягом створення матеріалу були використані індивідуальні особливості кожної пам'ятки, котрі стосуються історії, розташування, що допоможуть краще розкрити їх потенціал і зацікавити людину, що у майбутньому буде цікавитися матеріалом. При цьому, важливим є не тільки пам'ятка, а також те, яким чином її будуть зображати, і в даному випадку застосовувалась художня есеїстика, що при описі поєднувалась із історичними фактами. При створенні есеїв були використані загальноприйнятні художні засоби, котрі могли увиразнити пам'ятку, зробити її цікавішою тощо. Завдяки есеям також можна побачити зосередження саме на формі, котра може зацікавити читача при ознайомленні з матеріалом. Однак час йде вперед, і розміщення есеїв стає можливим на різних платформах, зокрема у відеозастосунках, що набирають популярності. Тож важливим чинником є гнучкість, котра дозволить підлаштовувати матеріал під умови мережі, котрі будуть врешті з'являться. Тік Ток може бути хорошим прикладом того, що інформація може з охотою подаватись не в текстовому форматі, через що есеї можуть видозмінюватись задля того, щоб задовільнити формат, котрий буде найбільш прийнятним. Той формат, на який згодом може бути найбільший попит. У майбутньому це можна використати у власних цілях, щоб розповсюдити інформацію, котра була важливою для людини, і її було необхідно розповсюдити.

ВИСНОВКИ

Таким чином, художній есей постає як літературна композиція, котра може поглянути на предмет з авторської точки зору. Враховуючи історію

жанру, котра сягає ще античності, можна простежити розвиток, котрий дозволяє не тільки виокремити есей як жанром, а також класифікувати його на формальний, неформальний і особистісний. При цьому, чітко заперечується приналежність есеїстики до наукового тексту через наявність в останньому методів, які в роботі зазвичай вказуються, однак при цьому в есеї завжди приховуються. З другого боку художній есей ми не можемо назвати романом виключно через те, що називаємо художнім. При цьому, легко здатні на те, щоб використовувати довільну подачу при написанні, а також використовувати художню форму, художні засоби в тексті як приклад, що є неприпустимим для наукової роботи. При цьому, є фактори, котрі об'єднують есеї, за що їх називають хорошими. Це структурованість і досвід автора. Перший фактор говорить про вміння грамотно донести думку, показуючи власну позицію, коли другий вказує на обізнаність людини в питанні, котре висвітлюється есеєм. Обізнаність простежується не тільки наявністю інформації про об'єкт обговорення. Це також можна побачити тим, як письмо відрізняється від інших видів мистецтва. Зараховуючи слово до мистецтва і порівнюючи його з картиною, ми можемо простежити, що на відміну від картини, кожне слово потребує індивідуального уявлення людини, щоб побачити предмет, котрий описується в тексті. Саме для грамотної репрезентації через есеїстику одним із найважливіших факторів є ознайомлення із вже існуючими есеями про міста, кожен який може показувати місцевість по своєму. Особливістю есеїстики В'ячеслава Медвідя на прикладі роботи «Мій маленький Париж» де особливість роботи простежується у зображенні міст, які на перший погляд здаються «кращими» за інші. При цьому, автору вийшло викликати емоції і вразити читача при обсязі есею всього лиш у пів сторінки. Враження також прослідковуються в есеї Оксани Забужко «Місто-в-собі» де звертається увага не тільки на важко складені речення, що є вже впізнаваним стилем письменниці, а також погляд на місто крізь індивідуальне самоусвідомлення людини, а також культурні

особливості, що мають пов'язувати їх з містом, що означає відсутність міста, якщо відсутня культура. У цьому разі авторка наголошує саме на цьому, що людина може бачити об'єкт настільки, наскільки вона культурно наповнена і простежуються варіації Києва як спадкоємець Візантії, центр східного християнства тощо. Схожим поглядом також воліє Андрухович, що розглянув Львів як «Місто порт» «Місто перехрестя» «Місто-цирк» «Місто-дурисвіт» «Місто-кат» «Місто-жертва» «Місто-патріот» «Місто-дисидент» «Місто-цвинтар» «Місто-симулякр» «Місто-фантазм» у кожному з яких висвітлюється погляд. Якщо Андрухович створював різні варіації погляду щодо міст, Степан Процюк описав місцевість із більш конкретним забарвленням, описуючи місце, де було знищено багато Українців, описуючи жах, який з ними творився. Власне, саме оригінальний погляд на речі дозволяє побачити те, що ти не бачив до цього, як в есеї Вахтанга Кебуладзе, де кожен бачить місто по-своєму, відмовляючись від топографічних звичаїв і створюючи саме мистецьку топографію, власну уяву. Саме це простежується в наступному есеї автора, де говориться не так про місто, як про уяву щодо нього. Не виключено, що Львів, а точніше — пам'ятки Львова теж мають великий репрезентаційний потенціал. Саме тому при обранні об'єктів по яким створювалися есеї був обраний предмет, котрий об'єднує всі об'єкти — годинник. Саме він ліг в основу назви циклу «Загартовані часом» у якому кожен з есеїв мав свої особливості щодо створення. З них церква Бернардинів містила в собі легенду про час, Ратуша є найвідомішим місцем у Львові, квітковий годинник окрім загадки з автором сама по собі є об'єктом репрезентації, сонячний годинник не тільки містить в собі історію про давній сонячний годинник, котрий може бути цікавою знахідкою для всіх, хто працює зі звичайним,

а також і тих, хто просто цікавиться історією. Ну і галицька брама. Окрім того, що вона мала минуле, котре може зацікавити всіх, хто хоче взнати про минуле загадкового Львова. Це саме стосується годинника галицької брами,

що своєю історією також пов'язаний із Ратушею. В цьому разі важливо розуміти особливості медіа, котрі могли б показати есеїстику. Для цього вже згадані формальні і неформальні есеї були розділені на філософські, літературо-критичні, історичні і художні. При цьому, самі вони подавалися як рефлексія, аналітика, розповідь і опис. Опираючись на ці показники, було обрано медіа Lviv Media, оскільки ця медійна платформа найкраще підходила для публікації есеїв цього типу. Зацікавлені читачі ж можуть зацікавитись і спробувати створити власну роботу, де репрезентується пам'ятка. При цьому, пам'ятки також можуть бути репрезентованими і в інший спосіб. Як приклад наводиться Тік Ток, що при адаптації вмісту під конкретний тип платформи дозволить більше взнати про пам'ятки. Останнім в цьому разі необхідно згадати флешмобну акцію, котра не має на меті фізичної присутності. Навпаки, є можливість створення флешмобу в інших умовах. Для цього підходить приклад того, що можна створити хештег під яким можна описувати улюблену пам'ятку або розповсюджувати улюблені фотографії біля споруд, які запам'ятались. На перший погляд це виглядає дрібницею, однак воно теж буде відігравати роль при репрезентації так, що більше людей цікавитимуться пам'ятками і хотітимуть їх відвідати.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Балаклицький М. А.* Есе як художньо-публіцистичний жанр: навч.-метод. посіб. зі спец. «Журналістика». Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. 74 с. (7–14 с)
2. Словник української мови: в 11 томах. — Том 11, 1980.— стор 682
3. Britannica/Британська енциклопедія. — 1768. — режим доступу до ст: [<https://www.britannica.com/art/essay>]
4. *Шебеліст С.* Теоретичні аспекти жанру есею // Слово і Час. 2007. № 11. с. 48–56
5. Міністерство освіти і науки України [електронний ресурс] Відділ освіти Кременецької міської ради /М.М.Кондирєва. — Режим доступу до ст.: [<http://www.kremvo.pp.ua/2017/09/blog-post.html>]
6. *Галич В. М.* Олесь Гончар — журналіст, публіцист, редактор: еволюція творчої майстерності: монографія / В. М. Галич. — К.: Наук. думка, 2004. — 816 с.
7. *Зацепин К.* Жанровая форма эссе в параметрах художественного // Вестник СамГУ. — 2005. — № 1. — С. 77–84
8. *Эпштейн М.* На перекрестке образа и понятия (эссеизм в культуре Нового времени) //Эпштейн Михаил. Парадоксы новизны. — М.: Прогресс, 1988. — С. 334–380
9. Takoboto japanese dictionary & Nihongo learning tool.— source.: [<https://takoboto.jp/?q=%E9%9A%8F%E7%AD%86%2C%20%E3%81%9A%E3%81%84%E3%81%B2%E3%81%A4>]
10. *Швець Г. Д.* Есеїстика Василя Барки: жанрова специфіка та проблематика: дис... канд. філол. Наук / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. К., 2006. 166 с
11. *Гнатюк О.* Межі й безмежжя літератури : вступна стаття // 12 польських есеїв/ упор. О. Гнатюк. К.: Критика, 2001. С. 7–17

12. *Іванова Н.* Специфіка есею як жанру художньо-небелетристичної літератури // Слово і Час. 2007. № 9. С. 15–25.
13. *Шкловский В.* Литературный Опыт («essai»)… — С. 45
14. *Новиков Л. А.* Искусство слова : [учеб. пособие] / Л. А. Новиков. — М.: Педагогика, 1982. — 128 с.
15. Літературознавчі студії : випуск 5 / Житомир, 2011. С. 110–116
16. *Максим Ільяхов, Людмила Саричева.* Пиши, Скорочуй // Київ ВООКСНЕФ С. 195
17. *Медвідь В.* «Мій маленький Париж» // приватна колекція Вибрана українська проза та есеїстика кінця ХХ століття, авторський проект Василя Габора. С. 335
18. *Забужко О.* «І знов я влізаю в танк…» // Київ *Видавничий Дім «КОМОРА» 2019 С. 81–85
19. *Андрухович Ю* «Лексикон інтимних міст» // ХХІ 2016. — С 253-275
20. *Процюк С.* «Відкинуті і воскреслі» // Брустурів-2021. — С 51–54
21. *Кебуладзе В.* «Чарунки долі» // Видавництво Старого Лева. — С. 21, 40–41
22. Яка різниця між ЗМІ та Медіа [Електронний ресурс] // Bazilik Media. — 2019. — Режим доступу до ресурсу: <https://bazilik.media/shcho-take-media/>
23. *Лемко І.* «Легенди старого Львова» — Львів: «Апріорі», 2018. С. 25–28
24. Годинник на вежі монастиря Бернардинів [Електронний ресурс] // Afisha Lviv. — 2009. — Режим доступу до ресурсу: <https://afishalviv.net/arh/godinnik-na-vezhi-monastirya-bernardiniv/>
25. Комплекс монастиря та костелу Бернардинів [Електронний ресурс] // Західноукраїнський архітектурний портал. — 2013. — Режим доступу до ресурсу: <https://zuap.org/archwestukr/kompleks-monastyrya-ta-kostelu-bernardyniv-cerkva-sv-andriya-pervozvannogo>]

26. Монастир Бернардинів [Електронний ресурс] // Україна Інкогніта. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: [<https://ukrainaincognita.com/orden-bernardyntsiv/monastyr-bernardyntsiv>]
27. Яворський Ф. Львів давній і вчорашній / Наукова редакція Юрія Бірюльова. — Львів: Центр Європи, 2014
28. Квітковий годинник [Електронний ресурс] // Пустунчик. — 2010. — Режим доступу до ресурсу: <https://pustunchik.ua/ua/online-school/biology/botany/kvitkovyj-godynnyk>. [<https://pustunchik.ua/ua/online-school/biology/botany/kvitkovyj-godynnyk>]
29. Квітковий годинник під стіною Бернардинського монастиря//Центр міської історії [електронний ресурс] / 2004–2022 Режим доступу до ресурсу [<https://uma.lvivcenter.org/uk/photos/695>]
30. Сонячний годинник // Мережева метеорологія [електронний ресурс] режим доступу до ресурсу: [<https://www.meteorologiaenred.com/uk/reloj-de-sol.html>]
31. Сонячні годинники у Львові, [Електронний ресурс] // То є Львів. — 2020. — Режим доступу до ресурсу. [<https://inlviv.in.ua/lviv/sonyachni-godynnyky-u-lvovi-pro-yaki-malo-hto-znae>]
32. Research Gate: Ethan Kurzrock. Intensified Play: Cinematic study of Tik Tok mobile app University of Southern California // 2019,— p 1.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Цикл «загартовані часом»

Хвилини

Чи великий це відрізок часу — 5 хвилин? Якщо зранку ви застрибнули в маршрутку після 5 хвилин очікування, то напевно назвете це вдалим початком дня. Якщо ж ваш ноутбук зависне на 5 хвилин під час віртуального захисту дипломних робіт... То на чийсь голові може побільшати сивих волосин... А одного разу 5 хвилин вирішували долю цілого міста. Принаймні так стверджує львівська легенда, пов'язана з годинником Бернардинського монастиря.

Ця історія нібито трапилася у XVII столітті, коли українські міста жили під постійною загрозою татарських набігів. У ті часи Львів був захищений потужними оборонними стінами, проте вразливим місцем залишалися міські брами. Через них татари могли проникнути всередину і зрівняти місто з землею. Під час одного з нападів пекла вдалося уникнути тільки завдяки одному ченцеві.

За переказом, монах кожного вечора підіймався на вежу, щоби пробити сьому годину. Це було сигналом для сторожі, що пора зачиняти брами. Здавалося б, обов'язок ченця був нудним та одноманітним, проте яось увечері, за звичкою піднявшись на вежу, він помітив татарські полчища, які, немов стихійне лихо, мчали до міських мурів. Годинник показував тільки за п'ять сьому, проте монах не розгубився, швиденько перевів стрілки уперед і пробив сигнал. Так міські ворота зачинилися вчасно і Львів було врятовано. Після цього випадку влада постановила, щоби на вежі костелу святого Андрія сьома година завжди пробивала на п'ять хвилин скоріше. Ця традиція протривала декілька віків, вшановуючи доленосний вчинок одного ченця.

Хіба не дивовижно, яку роль відіграв годинник у збереженні Львова? Погляньмо на механізм, який прикрашає Бернардинський костел сьогодні. Він

розміщений майже на висоті пташиного польоту. Краєвид із верхівки вежі вражає: мабуть, вистачить однієї миті, щоби закарбувати побачене на все життя, проте водночас його краса ніколи не набридає. Тутешній годинник має привілей цілими днями споглядати пейзаж, заради якого людям-відвідувачам доводиться дертися вгору нескінченними сходами. Чорний колір його циферблата вдало контрастує із золотими римськими цифрами. Механізм не має секундної стрілки, натомість годинна і хвилинна формою нагадують елегантні видовжені трикутники. Сам по собі годинник немовби губиться серед архітектурної композиції костелу, проте не забуваймо, що саме частинки створюють ціле. Як гадаєте, чи можна за п'ять хвилин розглянути цю пам'ятку, звернувши належну увагу на кожну її деталь?

Перша історична згадка про церкву Бернардинів датується 1460-им роком. За наступне сорокаліття будівля пережила дві пожежі. Проте свого сучасного вигляду вона набула на початку XVII ст. завдяки планові костелу, який створив Берnard Авелідес. Майстри зводили храм приблизно 15 778 800 хвилин (тобто 30 років). За цей час пішов з життя зачинатель робіт Павло Римлянин, тому готову споруду представляв Амвросій Прихильний.

Сучасний годинник з'явився на вежі костелу в 1753-му році. У період вигнання бернардинів із церкви його було занедбано, проте після повернення ордену механізм повернувся до життя. Якийсь час він навіть був єдиним вежовим годинником у Львові після того, як у 1826-му році обвалилася стара вежа міської Ратуші.

За іншою легендою, про ремонт механізму дбав старий монах-бернардинець. Настільки великою була його любов до годинника, що він затуляв дірки в корпусі власним одягом. Ми навіть не знаємо імені цього самовідданого трудівника, проте, ймовірно, саме завдяки ньому механізм досі працює, загартований часом, і продовжує нагадувати нам про цінність п'яти хвилин.

Крізь погляд Яворського

Пропоную вам невелику гру із використанням соціальних навичок. Оберіть день, коли у Львові не паде проливний дощ, вийдіть на вулицю, привітно усміхайтеся перехожим — і спробуйте знайти серед них львів'янина, котрий не знає про кам'яних левів при вході до Ратуші. Навряд чи вам це вдасться, навіть якщо цілісінький день пробалакати з незнайомцями. А ось наступне завдання: спробуйте-но випитати у львівських перехожих, де у місті знайти годинник віденської фабрики Вільгельма Штіле. Таким питанням ви напевне зіб'єте з пантелику своїх співрозмовників (у грі «Хто хоче стати мільйонером» воно вартувало б чималеньку суму). А втім, як це часто буває, відповідь лежить у всіх на видноті — адже мова йде про годинник, розташований на Ратуші.

Туристи навіть не здогадуються, що механізм, який так часто потрапляє в їхні селфі, — це лише верхівка історичного айсберга, спадкоємець довгої низки вежових годинників. Щоби зібрати їхню повну історію, мені довелося би провести багато годин у холодних архівах, серед засиджених тарганами картотек і поїдених щурами манускриптів, — проте, на щастя, цю роботу вже виконав замість мене Францішек Яворський. Тому пропоную віддати належне його праці і вслід за Яворським зануритись у хронологію механізмів для вимірювання часу.

Перша згадка про годинник на львівській Ратуші датується 1404-м роком. Через сто років його замінили на інший пристрій, оновлений і покращений. Родзинкою нового годинника була його здатність самотійно відбивати години. Таке технічне вдосконалення було дуже на часі, адже досі про настання нової години львів'ян сповіщав дзвін. Утім, містяни, схильні запізнюватися, мабуть, усе одно приходили невчасно, хоч би в який спосіб для них відбивали години.

Загалом для людей середньовіччя ключовим показником була не функціональність міського годинника, а його зовнішній вигляд. Прикрашати новий механізм доручили маляреві Йоганові і ця справа була настільки важливою для міста, що її не можна було пускати на самоплив. Тому за виконанням оздоб стежив Ян Гелітовський, у чиї обов'язки входило дивитися митцеві під руки і давати потиличники, як тільки той відхилиться від побажань замовників (остання деталь не має документального підтвердження).

На жаль, годинник недовго красувався картинами на циферблаті та згаданими у джерелах «індексними пальцями» — у 1527-му році його разом із вежею Ратуші ледь не знищила пожежа. Реставрацією механізму займався братчик Олексій з Ордену домініканців. Через 20 років ця справа перейшла в руки теслі Симона, що подарував годинникові новенькі стрілки та циферблат, на якому був вималюваний хід сонця і місяця. Ось тільки у 1571-ці усі їхні старання звела нанівець іще одна пожежа.

Цього разу відновлювати злосчасний механізм запросили годинникаря з Перемишля, Бальтазара Словіка. Запрошений спеціаліст ретельно оглянув постраждалого і тільки розвів руками: травми й опіки несумісні з життям. Довелося зняти погорільця з вежі. Але яка ж може бути Ратуша без годинника? На вежу тимчасово перевісили механізм із Галицької брами. Новий же годинник замовили у майстра на ім'я Мельхіор Тиль. Він підійшов до завдання дуже відповідально і чаклував над ним понад два роки перш, ніж у 1574-му році львів'яни побачили угорі на Ратуші його витвір.

Зусилля пана Мельхіора не минули дарма, адже його виріб навіть надихнув поета Себастьяна Кленовича. Той описує львівський годинник у своїй поемі «Роксоланія» і, звичайно ж, у типовій для бароко манері розмірковує про плинність часу. Механізм на Ратуші замінювали ще кілька разів, у 1721-му та 1788-му роках, після чого міський годинник знову спіткала трагедія. Якщо ви вже встигли уявити чергову пожежу, то історія не настільки

передбачувана. Цього разу годинник постраждав через обвал вежі 1826-го року.

Його наступник прибув на свіжовідбудоване місце із самого Відня. Через якихось 11 років цей годинник на власному корпусі пересвідчився, що Галичина — це ніяка вам не нудна застійна провінція. У 1848-му році під час «Весни народів» тут спалахнуло Львівське повстання. Проте спроба революції була брутально придушена фельдмаршалом Гаммерштайном — і якщо згадати про згорілі будівлі університету, театру, Ратуші і, понад усе, про 55 загиблих під час артилерійського обстрілу, то доведеться визнати, що віденський годинник був для львів'ян далеко не найтяжчою втратою.

У 1851-му році Ратушу відбудували й увінчали годинником Вільгельма Штіле (це той самий, із нашого питання на мільйон гривень). Якщо ви на хвилику звернете до математики, то виявите, що цей механізм посідає своє місце уже 170 років. За цей час Україною прокотилися дві світові війни — проте з хроніки Яворського ми можемо бачити, що годиннику Штіле пощастило значно більше, ніж його попередникам. І хоча сучасний перехожий скоріше за звичкою витягне з кишені телефон, ніж задиратиме голову на циферблат, — той і далі з дня на день працює на верхівці Ратуші, ніби вицокує невидимий пульс міста.

Бо яка ж Ратуша без годинника?

Квіткова лихоманка

Чи ви ще пригадуєте шкільні уроки ботаніки? Усі мої знайомі чомусь як один стверджують, що цей підрозділ біології був для них найменш улюбленим. Проте якщо відкинути нав'язані школою упередження, можна дізнатися багато дивовижних фактів про світ рослин. Наприклад, те, що квіти здатні показувати час. О сьомій годині ранку розкриває пелюстки льон, біле латаття — о восьмій. Сині вічка льону закриваються приблизно о п'ятій вечора, а о сьомій квітки латаття сховаються під воду.

Першим цей феномен простежив і описав один із батьків біологічної науки, Карл Лінней. Саме йому і належить ідея квіткового годинника: клумби, на якій у вигляді циферблата були б висаджені певні види рослин. Цей амбітний задум спробували втілити у кількох ботанічних садах, проте, на жаль, у реальному житті він спрацював не зовсім так, як на папері. Як виявилось, точні години розкриття і закривання пелюсток залежали не тільки від виду рослини, а й від географічної широти. Не кажучи вже про те, що квіти реагують ще й на зміни погоди.

Тому у справі вимірювання часу на рослини, на жаль, не можна покласти так само, як на коліщатка й стрілки. Проте Лінней кинув насінину — й ідея квіткового годинника настільки захопила уяву людей, що вони почали шахрувати: споруджувати клумби, обладнані годинниковим механізмом. А квіти у них виконували ту роль, з якою вони завжди справляються без труднощів, — декоративну. На думку фентезійного письменника Террі Пратчетта, ця концепція квіткового годинника узагалі прижилася в усіх куточках мультивсесвіту (навіть якщо тамтешні мешканці замість квітів використовують корали або магічні камені).

Не дивно, що і Львів може похвалитися таким механізмом. Він розташований на площі Митній. У теплу пору року перше враження від годинника справді *квітуче*. З яких кольорів складається композиція?

Відповідь вийде кумедна, оскільки вони постійно змінюються. Особисто в моїх спогадах одразу виринають жовто-сині квіти. Іншого року клумбу-циферблат прикрашали два кола: менше — жовте, а більше — фіолетове на червоному тлі. Якщо ж вам цікаво, який вигляд має годинник зараз, тоді найкраще прогулятися до нього самому і запам'ятати його по-своєму.

До речі, конструкція механізму дозволяє йому функціонувати цілий рік, тож навіть у холодну неквіткову пору за ним завжди можна звірити час. Це вдало контрастує із костелом Бернардинців неподалік, адже стрілки на його вежі за традицією спішать на п'ять хвилин.

Львівський квітковий годинник поки що не може похвалитися настільки глибокою історією, як, скажімо, годинник на Ратуші. У місті він з'явився у 50-тих-70-тих роках минулого століття, проте, як не дивно, попри відносну новизну цієї пам'ятки, ми навіть не знаємо імені її творця. Ось так історичні загадки часом вигулькують навіть у зовсім близьку до сучасності добу.

А годинник тим часом розквітає щовесни і ніколи не можна наперед вгадати, які ж кольори йому подарують наступного року.

Сьогодні сонце славно сяє, часи минулого тримає

Чи вам уже доводилося бувати в серці старого Львова? Коли досі ні, то за першим разом ви скоріш за все заблукаєте в лабіринті вузьких брукованих вуличок. І якщо у своїх блуканнях ви побачите на розі табличку «вул. Вірменська» — обов'язково поверніть туди. Принад і цікавинок на цій вулиці є вдосталь: від «туристичних пасток» із різнобарвними наливками до кількох невеликих мистецьких галерей. А на фасаді будинку № 23 ви побачите чудовий цикл барельєфів, присвячений порам року.

Серед багатого оздоблення можна одразу й не помітити старовинний сонячний годинник, дарма що він розміщений у самому серці композиції. Конструкція такого приладу надзвичайно проста: він складається зі стрижня-гномона, який відкидає тінь на горизонтальну (чи, у нашому випадку, вертикальну) площину. Ця тінь і відіграє роль стрілки: за її довжиною і положенням можна визначити приблизний час. Звичайно ж, точність такого годинника і близько не зрівняється з сучасними, а надійність і поготів. (Тіньова стрілка «розтане», щойно сонце зайде за хмару, тож для дощового Львова він особливо малоприматний.)

Проте завдяки своїй примітивній будові сонячні годинники були одними з найперших часовимірювальних приладів, а оскільки принцип їхньої роботи прямо відображає природний плин часу, вони чудово надаються до символічного використання. З цього погляду, такий годинник надзвичайно доречний на фасаді будинку № 23, адже провідним мотивом барельєфів є циклічний рух сонця.

На верхньому ярусі композиції зображені знаки зодіаку — 12 сузір'їв, через які світило проходить небосхилом. Нижче скульптор примістив сцени з людського життя, які відповідають чотирьом порам року. Натхненням для

барельєфів став Вергілій. Латиномовні написи, що супроводжують кожну сцену, — це його поетичні рядки.

Утім, цікаво, що візуальна інтерпретація цитат підлаштована під українські реалії. Скажімо, в уривку, присвяченому зимі, Вергілій говорить про відпочинок хлібороба від сезонних робіт. Митець зобразив на барельєфі людей, що їдуть у гості на санчатах. Для нас тут нічого дивного нема, проте давньоримські поети точно не так уявляли собі зимові веселощі. Адже в Італії сніг не паде, а Овідій на засланні нарікав на жахливий холод, від якого море затвердає, мов камінь.

Хто ж був автором цієї композиції? Оздобленням фасаду, завершеному в 1862-му році, ми завдячуємо Габріелеві Красуцькому. Проте він не єдиний, хто доклав руку до цього витвору. Центральне місце у композиції займає скульптура бога часу Сатурна, створення якої приписують Гартману Вітверу. У 2012-му році відбулася реставрація і зараз ми можемо бачити в руках у божества сонячний годинник, який водночас зображає всю Землю.

Незважаючи на різних творців, окремі елементи композиції гармонійно злилися в єдине ціле. І дарма, що практичної користі з цього годинника небагато: щоденний біг тіні по його поверхні — це немовби мініатюрне відображення постійних циклічних змін самої Землі, що обертається в руках всевладного часу.

Дві історії

Сьогодні я запрошу вас здійснити невелику подорож у часі. Заплющіть на хвильку очі та уявіть себе посеред вулиці середньовічного Львова. Кам'яниці стоять впритул одна до одної, немов зернята в кукурудзяному качані, у лабіринтах вулиць відлунюють вигуки українською, польською, вірменською, їдишем. У повітрі замість оспіваного аромату львівської кави (бо ж каву тоді ще не завезли до Європи) витає запах диму з печей і кінського гною (тому що маршруткі також іще не їздили містом).

Якщо всередині вас зараз пробуджується відчуття клаустрофобії, воно й не дивно, адже місце, яке ви уявляєте довкола себе, з усіх сторін оточене стінами завтовшки в кілька метрів. Проте втекти на відкритіший простір і поселитися за межами львівських мурів — це не найкраща ідея, тому що у передмісті ви запросто могли стати жертвою ворожого нападу (ця загроза особливо зросла у XV столітті через просування кордонів Османської імперії).

Тому «місто серед стін» у давнину було найпрестижнішим місцем проживання і потрапити туди було значно складніше, ніж до сучасного Львова (так, навіть з урахуванням кілометрових заторів на початку робочого дня). Адже через життєво необхідну систему фортифікацій, проникнути всередину можна було тільки у кількох спеціально призначених для цього точках. Ідеться, звісно ж про брами.

Однією з основних брам у Львові була Галицька. Перші згадки про неї з'являються ще в XIV ст., проте розбудова і вдосконалення споруди постійно тривали. Скажімо на початку XV ст. до брами вимурували новий зміцнений міст, а з часом над в'їздом у місто звели вежу кравців. Окрім злетів в історії споруди траплялися й падіння, скажімо, у 1527-му році вежу зруйнував нищівний вибух, коли до запасів пороху в ній дісталася пожежа.

Якщо порівнювати давні міста з людським тілом, то брами виконували в них роль кінцівок. Саме за допомогою них місто взаємодіяло із зовнішнім світом. Коли Галицька брама була рукою, то можна сміливо сказати, що Львів мав наручний годинник. (Хоча, можливо, вона була ногою, а Львів тоді — екстравагантним диваком, що носив годинник на щиколотці.)

Саме так, у 1549-му році на Галицькій брамі встановили механізм, виготовлення якого приписують Станцелю Газовому, опікунові Бернардинів. У 1564-му році його замінили на новий пристрій роботи Бальтазара Словіка. Цікаво, що саме цьому майстрові доручили реанімувати головний міський годинник на Ратуші після того, як той постраждав від пожежі. Врятувати потерпілого Словік не зміг, проте саме виготовлений ним годинник тимчасово перенесли на Ратушу з Галицької брами. Там пристрій і залишався ще 10 років.

Тим часом саме до 1564-го року завершилася відбудова вежі кравців, яку очолював Габріель Квадро. Ще одною постаттю, яка доклалася до розвитку Галицької брами був майстер Себастьян Мочигемба. Саме він влаштував при ній людвисарню. Спробуйте вгадати, яким було її призначення? Ні, це не місце, де вішали людей-правопорушників. Насправді у людвисарні відливали гармати. Грізне озброєння було не менш важливим для міста, ніж надійні стіни, тому при брамі проживав людвисар, відповідальний за виготовлення гармат.

На жаль, з часом львівська система укріплень поступово занепала і наприкінці XVIII ст. самі ж мешканці почали розбирати мури, більше не придатні для оборони. У наш час ви більше не знайдете у місті Галицької брами. Як відлуння про неї залишилася хіба що назва вулиці Галицької, що перетинається з вулицею Братів Рогатинців якраз на колишньому брамовому місці. Після того, як споруду розібрали, зникнув у нетрях історії й годинник. Ми не знаємо, як він виглядав і що було зображене на циферблаті у XVII ст. (хоча маємо свідчення про фарбу, виділену на його оновлення).

Проте для багатьох поколінь львів'ян і прибулих мандрівників Галицька брама з годинником були першим, що зустрічало їх при в'їзді в місто. І вже хоча б тому ця пам'ятка вартує невеликої згадки.